

Підсумки саміту держав Великої двадцятки 2022 р.

О. Давимука, центр зовнішньополітичних досліджень НІСД

Наведено головні підсумки саміту держав Великої двадцятки 15–16 листопада 2022 р. в Індонезії; окреслено основні положення прикінцевої декларації за результатами заходу; схарактеризовано загальний політичний контекст цьогорічної зустрічі G20.

Висновки

1. Участь України в саміті Великої двадцятки мала позитивні наслідки з погляду можливості донести свою чітку політичну позицію на важливому міжнародному майданчику до широкого кола держав, не всі з яких є нашими партнерами та союзниками. Офіційні заяви учасників, як і неформальні дискусії в межах саміту, продемонстрували – війна Росії проти України досі є у **фокусі міжнародної уваги** (хоча її фокус залежить від того чи того члена G20).

2. Хід та підсумки саміту підтвердили **продовження міжнародної ізоляції РФ** – це виявлялося у відвертій напруженості через присутність російської делегації на зустрічі, а також у зведенні до мінімуму політичної комунікації з нею.

3. Дискусії в рамках саміту засвідчили: усі держави G20 усвідомили негативні тенденції, які сьогодні впливають на глобальну стабільність (зокрема на економіку, енергетику та продовольчу безпеку), а також потребу шукати спільні підходи до стабілізації ситуації. У цьому контексті позитивним явищем стало проведення двосторонньої зустрічі на полях саміту лідерів США і КНР, під час якої сторони продемонстрували **готовність до взаємного діалогу** та погодилися щодо неприпустимості **застосування ядерної зброї або погроз її застосування**.

4. Загалом цьогорічний саміт G20 засвідчив **наявність глибоких суперечностей** у сприйнятті державами Великої двадцятки (передусім між країнами Заходу і КНР, Індією, Індонезією тощо) війни Росії в Україні, зокрема щодо її **пріоритетності для глобального порядку денного** (у фінальній декларації війну згадано лише в одному абзаці на початку), а також **чіткого визнання відповідальності РФ** за збройну агресію проти України, засудження такої політики та узгодженого реагування на неї.

5. Відповідні розбіжності було задокументовано в підсумковій декларації G20, де за спробою досягти консенсусних формулювань для всіх учасників так і не було узгоджено **спільної позиції Групи двадцяти щодо агресії РФ проти України**. Зрештою в документі згадали **резолуцію** ГА ООН від 2 березня 2022 р. із засудженням російського вторгнення в Україну (проти якої проголосувала РФ, тоді як КНР, Індія та Південна Африка – три учасниці G20 – утрималися від голосування), а також відзначили наявність **«інших поглядів і оцінок ситуації»**, наголосивши на «дискусійності» питання. На остаточні формулювання пунктів підсумкової декларації стосовно РФ не вплинули навіть чергові масштабні обстріли Росією території України 15 листопада, що підтверджує істотні відмінності сприйняття учасниками саміту війни РФ в Україні.

Ключові положення підсумкової декларації G20¹

- Декларація відзначає, що зустріч держав відбулася в час **безпрецедентної багатовимірної кризи** у світі, пов'язаної з наслідками пандемії COVID-19, зміною клімату та іншими викликами, які спричинили економічний спад, зростання бідності, сповільнення глобального відновлення та перешкоди в досягненні Цілей сталого розвитку.

- **Війна в Україні** загострила негативний вплив на світову економіку. Учасники G20 підтвердили свої позиції, висловлені на інших форумах, зокрема на Раді Безпеки та Генеральній Асамблеї ООН, де в **Резолюції № ES-11/1 від 2 березня 2022 р.**² (її схвалила більшість: 141 – за, 5 – проти, 34 – утрималися) рішуче засуджено агресію Російської Федерації проти України з вимогою повного її виходу з території України.

- Держави підтвердили важливість дотримуватися міжнародного права, а також погодилися з **неприпустимістю застосування або загрози застосування ядерної зброї**.

- У контексті викликів глобальній продовольчій безпеці учасники домовилися вживати скоординовані дії для **подолання різкого зростання цін і дефіциту продовольчих товарів та добрив** у всьому світі за допомогою низки міжнародних і національних ініціатив.

- Було наголошено на потребі забезпечити функціонування ланцюгів постачань харчових продуктів у складних умовах сьогодення. У цьому контексті, зокрема, **схвалили Чорноморську зернову ініціативу** та наголосили на **важливості її цілковитого виконання** всіма причетними сторонами.

¹ G20 Bali leaders' declaration. Bali, Indonesia, 15–16 November 2022. URL: <https://cutt.ly/QMOUdvD>

² General Assembly resolution demands end to Russian offensive in Ukraine. UN News. 2022. 2 March. URL: <https://news.un.org/en/story/2022/03/1113152>

- Значної уваги надали питанню кліматичних та енергетичних криз, ускладнених геополітичними проблемами. Серед іншого, учасники підтвердили нагальність швидкої **диверсифікації енергетичних систем**, а також свої зобов'язання досягти **нульового чистого викиду парникових газів** (вуглецевої нейтральності) до 2050 р. в контексті виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату й досягнення цілей Паризької угоди.

- У рамках подолання наслідків пандемії COVID-19, а також появи мавпячої віспи держави підтвердили важливість **зміцнення національних систем охорони здоров'я** і забезпечення рівномірного доступу до вакцин за координації ВООЗ та інших міжнародних організацій.

- Цифрову трансформацію визнали важливим кроком для досягнення Цілей сталого розвитку, однак застосування нових технологій вимагає протидії викликам, пов'язаним із **цифровим розривом між державами й безпекою в мережі Інтернет** (зокрема, з поширенням дезінформації та кіберзагроз).

- Приділено увагу питанню **гнучкої фіскальної політики** та готовності вживати заходів, спрямованих на підтримку купівельної спроможності найуразливіших верств населення та пом'якшення впливу підвищення цін на товари, зокрема цін на енергоносії та харчові продукти.

- Відзначено прагнення підтримувати **економічне відновлення всіх вразливих держав** з невисоким рівнем доходу, допомагаючи їм розв'язати свої довгострокові структурні проблеми через пандемію та зміни клімату (зокрема за сприяння **Трасту стійкості та сталого розвитку**).

- Учасники наголосили на пріоритетності заходів з подолання проблем **на глобальному ринку праці**, як-от: зменшення нерівності, досягнення соціальної справедливості та інклюзивності, ліпшим доступом до освіти тощо.

- Місцями проведення наступних трьох самітів G20 визначено Індію (2023 р.), Бразилію (2024 р.) та Південну Африку (2025 р.).

Загальний контекст цьогорічного саміту

15–16 листопада поточного року на індонезійському острові Балі відбувся сімнадцятий саміт держав Великої двадцятки (G20). Крім держав – членів Групи двадцяти на зустріч запрошено Україну та ОАЕ. На порядку денному обговорення були питання, пов'язані з проблемами світової економіки, енергетики та продовольчої безпеки, серед яких важливе місце відвели війні РФ в Україні.

Саміт відбувався на тлі глобальної напруженості у відносинах між учасниками G20, пов'язаної з посиленням розриву між провідними економіками світу (Великою сімкою) і державами, які постали перед серйозними наслідками нестачі продовольства та енергоносіїв (спровокованої, зокрема, агресією РФ в Україні). Крім того, прогнозували складнощі в комунікації під час заходу через різну реакцію учасників на агресивну політику Росії (до прикладу, по лінії

США – КНР) та розв’язання енергетичних проблем (по лінії США – Саудівська Аравія).

Цьогорічний саміт став першим для лідерів деяких держав Великої двадцятки, серед яких – прем’єр-міністри Австралії (Е. Албаніз), Великої Британії (Р. Сунак) й Італії (Дж. Мелоні), президент Південної Кореї Юн Сок Йоль, а також канцлер ФРН О. Шольц (який, утім, був присутнім на останньому саміті G20 разом з А. Меркель).

Президент України В. Зеленський виступив перед учасниками саміту онлайн 15 листопада, озвучивши українську «формулу миру», яку представили у вересні цього року на сесії Генеральної Асамблеї ООН. Від російської сторони на зустрічі був присутній міністр закордонних справ РФ С. Лавров (замість запрошеного В. Путіна). Участь російської делегації стала темою дискусій задовго до початку саміту й згодом призвела до напруженості серед інших учасників. Ще напередодні зустрічі стало відомо, що представники держав G20 не братимуть участі в традиційному спільному фото через **загальний дисконфорт, спричинений присутністю Росії на саміті**³.

Складною залишалася ситуація з узгодженням спільної декларації за результатами саміту, зокрема через небажання РФ визнати вторгнення в Україну як війну, а також розбіжності в цьому контексті між низкою інших учасників G20. На однозначному ухваленні фінальної декларації особливо наполягала Індонезія – їй було важливо продемонструвати посередництво між сторонами конфлікту і прогрес у координації порядку денного саміту. Президент країни Д. Відодо напередодні зустрічі закликав держави Заходу виявити «гнучкість і підтримку» та пом’якшити критику РФ задля можливостей досягнути компромісу під час погодження спільної заяви.

Перед відкриттям і безпосередньо під час саміту відбулася **низка двосторонніх зустрічей між лідерами деяких держав G20** зокрема, перша зустріч президента США Дж. Байдена і голови КНР Сі Цзіньпіна. Політики спілкувалися на тлі високої напруженості між державами через суперечності в питаннях торгівлі, доступу до ринків, політики КНР щодо Тайваню та Гонконгу, а також відмови китайської сторони формально засудити агресію РФ проти України. Під час зустрічі Джо Байден наголосив: США і КНР мають «відповідально керувати конкуренцією» та підтримувати **відкриті контакти одне з одним**, тоді як лідер КНР відзначив **потребу окреслити «правильний курс»** для дальших відносин між державами. У контексті обговорення агресії РФ проти України Дж. Байден і Сі Цзіньпін погодилися з тезою, що ядерна війна ніколи не має відбутися, і рішуче заперечили саму можливість застосування ядерної зброї в Україні. Це саме питання

³ World leaders to forgo G20 ‘family photo’ over Russia’s presence. *The Guardian*. 2022. 11 Nov. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/nov/11/leaders-forgo-g20-russia-family-photo>

під час зустрічі обговорювали й очільник китайського МЗС Ван І та міністр закордонних справ РФ С. Лавров, акцентувавши увагу на **недопущенні ведення ядерної війни**. На полях саміту відбулася і зустріч президента Франції Е. Макрона з лідером КНР, під час якої сторони закликали до поваги територіальної цілісності та суверенітету України, підтвердивши недопущення застосування ядерної зброї. Також пройшла закрыта дискусія між Дж. Байденом і президентом Туреччини Р.Т. Ердоганом, коли, зокрема, обговорювали Чорноморську зернову ініціативу.